

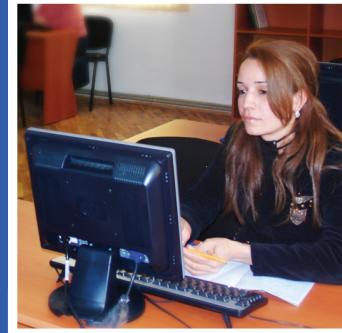

Azərbaycan

AZƏRBAYCANDA **QADINLARIN** İQTİSADI VƏ SOSİAL HÜQUQLARI

YADDAS KİTABÇASI

Bu yaddaş kitabı Azərbaycan Respublikası Qanunvericiliyində qadınların iqtisadi və sosial hüquqları təsbit edilmiş qanunlardan çıxarışlar əsasında tərtib edilmişdir.

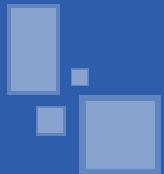
Bu nəşr Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkışaf Programı (BMTİP) və Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin (AQUPDK) birgə əməkdaşlığı ilə həyata keçirilən "Kənd və rayon yerlərində yaşayan qadınların iqtisadi və sosial həyatda iştirakının təşviqatı" lahiyəsi çərçivəsində hazırlanmış və BMTİP-in maliyyə dəstəyi ilə çap edilmişdir. (2011)

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkışaf Programı (BMTİP) yeniliyə səsləyən, insanların daha yaxşı həyat qurmalarına kömək etmək məqsədilə ölkələri bılık, təcrübə və resursları birləşdirməyə sövq edən qlobal inkişaf şəbəkəsidir. Biz dünyanın 166 ölkəsində qlobal və milli problemlərin həll edilməsi istiqamətində birgə fəaliyyət göstəririk. Ölkələr öz milli potensiallarını inkişaf etdirdikcə, BMTİP-in əməkdaşlarından və çoxsaylı partnyorlarından yararlanırlar. Biz bütün işlərimizdə insan hüquqlarının müdafiəsini və qadılara səlahiyyətlər verilməsi məsələlərini dəstəkləyirik.

“Gender bərabərliyi müasir dövrdə demokratik cəmiyyətin inkişafının və insan hüquqlarının qorunmasının əsas prioritetlərindən birini təşkil edir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasında milli qanunvericilik qadınların hüquq bərabərliyini təmin edərək hər cür ayrı-seçkiliyin qarşısını almağa xidmət göstərir, gender məsələləri ilə bağlı dövlət siyaseti isə qadınların bərabər imkanlarının gerçəkləşdirilməsinə yönəlmışdır”.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
cənab İlham Əliyev

Bərabər hüquqlar

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası qadın və kişilərin bərabər hüquqlarını təmin edir.

(Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995-ci il. Maddə 25)

Hər kəs qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada öz imkanlarından, qabiliyyətindən və əmlakından sərbəst istifadə edərək təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə azad sahibkarlıq fəaliyyəti və ya qanunla qadağan edilməmiş digər iqtisadi fəaliyyət növü ilə məşğul ola bilər.

(Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995-ci il. Maddə 59)

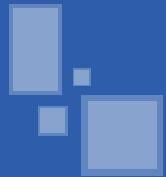
Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi

Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formaları qadağandır.

Aşağıda sadalananlar ayrı-seçkilik hesab olunmur:

Qadınlar üçün Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş güzəştərlər, imtiyazlar və əlavə təminatlar;

(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il. Maddə 3.1)

İqtisadi münasibətlərdə gender bərabərliyinin təminatları

Dövlət kişi və qadınların mülkiyyət hüququnun həyata keçirilməsinə və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

 (Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il. Maddə 15.1)

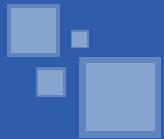
Sosial təminat hüququ

Hər kəs qanunla müəyyən edilmiş yaş həddinə çatdıqda, xəstəliyinə, əlilliyinə, ailə başçısını itirdiyinə, əmək qabiliyyətini itirdiyinə, işsizliyə görə və qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallarda sosial təminat almaq hüququna malikdir.

(Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995-ci il. Maddə 38)

Dövlət kişi və qadınların sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsində ə, ünvanlı dövlət sosial yardımının və digər sosial güzəştlərin alınmasında bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun. 2006-ci il. Maddə 15.2)

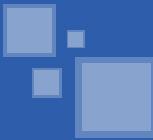

Əmək fəaliyyətində bərabərlik.

Əmək fəaliyyətində işəgötürənin vəzifələri

İşəgötürən əmək fəaliyyətində kişi və qadınların bərabərliyini təmin etməlidir.

(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il, Maddə 7.1)

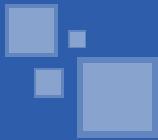

Əmək fəaliyyətində bərabər hüquqlar

İşəgötürənin aşağıdakı vəzifələri vardır:

- İşə qəbul, işdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığını artırmaq, yeni ixtisasa yiyələnmək və ixtisasını artırmaq zamanı, işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən cinsindən asılı olmayaraq, işçilərə eyni yanaşmaq və bərabər imkanlar yaratmaq;
- Cinsindən asılı olmayaraq, eyni işlə məşğul olan işçilərə eyni iş şəraitini yaratmaq;
- Cinsindən asılı olmayaraq, eyni pozuntuya görə işçilərə fərqli intizam tənbehi tədbirini tətbiq etməmək;

(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il, Maddə 7.2)

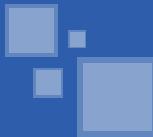

Əmək fəaliyyətində bərabər hüquqlar

İşəgötürənin vəzifələri:

- Bu Qanunun 9-cu və 10-cu maddələrinin tələblərini yerinə yetirmək;
- Cinsi mənsubiyətə görə ayrı-seçkiliyin və seksual qısnamanın qarşısını almaq üçün lazımı tədbirlər görmək

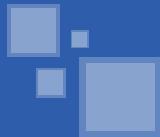
(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il, Maddə 7.2)

Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasında işəgötürənin vəzifələri

İşdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığını artırmaq, yeni ixtisasa ziyyələnmək və ixtisasını artırmaq zamanı və işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən kişi və qadınlara fərqli yanaşdıqda, işçinin tələbi ilə işəgötürən həmin fərqli yanaşmanın işçinin cinsi mənsubiyyəti ilə bağlı olmadığını əsaslandırmalıdır.

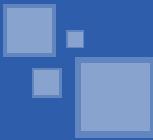
(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il, Maddə 8)

Cinsi mənsubiyətə görə ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasında işəgötürənin vəzifələri

İşə qəbul edilmək barədə müraciətə rədd cavabı almış şəxs işəgötürəndən işə qəbul edilmiş əks cinsin nümayəndəsinin onunla müqayisədə malik olduğu təhsil, peşə hazırlığı, təcrübə, peşə keyfiyyətləri və digər üstünlük'lər barədə yazılı izahat tələb etmək hüququna malikdir

(Gender bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun, 2006-cı il, Maddə 8)

İşləyən qadınların təminatları

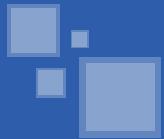
Hamilə qadınlar uşağının üç yaşındakək sosial məzuniyyətdə olan və həmin məzuniyyət bitdikdən sonra bir ildən az müddətdə müvafiq vəzifədə (peşədə) çalışan qadınlar attestasiyadan azaddır

(Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 66)

İxtisarlar zamanı üstünlüyü olanlar:

Öhdəsində iki və ya daha çox 16 yaşındakək uşaqları olanlar

 (Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 78)

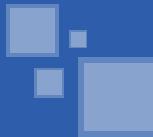

İşləyən qadınların təminatları

Əmək müqaviləsinin ləğv olunması qadağan edilən işçilər və hallar

- Hamilə, habelə 3 yaşındakı uşağı olan qadınların
- Yeganə qazanc yeri işlədiyi müəssisə olub məktəb yaşına çatmamış uşağını təkbaşına böyüdən işçilərin

(Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 79)

İşləyən qadınların təminatları

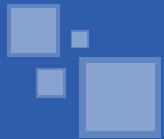
Digər imtiyazlar

hamilə və yaşıyramidək uşağı olan qadınlar üçün 36 saatdan artıq olmayan iş vaxtı.

(Əmək Məcəlləsi, maddə 91)

14 yaşına çatmamış, yaxud 16 yaşınadək əlil uşağı olan qadınlara ərizələri ilə işagötürən natamam iş vaxtı (iş günü, yaxud iş həftəsi) müəyyən etməlidir

(Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 94)

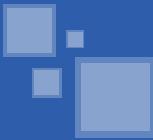

İşləyən qadınların təminatları

Digər imtiyazlar

14 yaşındadək iki uşağı olan qadınlara 2 təqvim günü, bu yaşda üç və daha çox uşağı olan, həmçinin 16 yaşındadək əlil uşağı olan qadınlara isə 5 təqvim günü müddətində əlavə məzuniyyət verilir.

(Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 117)

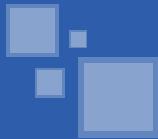

İşləyən qadınların təminatları

Kənd təsərrüfatı istehsalında çalışan qadınlara hamiləliyə və doğusa görə məzuniyyət aşağıdakı müddətlərdə verilir:

- a) normal doğusda 140 təqvim günü (doğusdan əvvəl 70 təqvim günü və doğusdan sonra 70 təqvim günü);
- b) doğuş çətin olduqda 156 təqvim günü (doğusdan əvvəl 70 təqvim günü və doğusdan sonra 86 təqvim günü);
- c) iki və daha çox uşaq doğulduğda 180 təqvim günü (doğusdan əvvəl 70 təqvim günü və doğusdan sonra 110 təqvim günü).

 (Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 125)

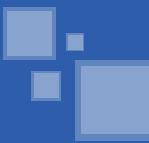

İşləyən qadınların təminatları

Hamilə və ya 3 yaşına çatmamış uşağın olması səbəbinə görə qadınla əmək müqaviləsinin bağlanmasından imtina etmək yolverilməzdır. Bu qayda işəgötürənin müvafiq işi (vəzifəsi) olmadığı, habelə qadın əməyindən istifadə olunmasına yol verilməyən iş yerlərinə işə götürməkdən imtina olunan hallara şamil olunmur.

(Əmək Məcəlləsi, 1999-cu il, maddə 125)

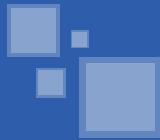
Ailədə əmlak və şəxsi hüquqlar bərabərliyi

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında təsbit edilmiş qadın və kişinin hüquq bərabərliyinə uyğun olaraq ər və arvad ailə munasibətlərində bərabər şəxsi və əmlak hüquqlarına malikdirlər.

(Ailə Məcəlləsi, 1999-cü il, Maddə 29.1)

Nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların ümumi birgə mülkiyyəti sayılır.

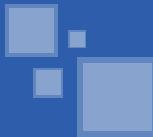
(Ailə Məcəlləsi, 1999-cu il, Maddə 32.1)

Ər-arvadın ümumi birgə mülkiyyətinə daxildir

- Onların hər birinin əmək, sahibkarlıq və intellektual fəaliyyəti nəticəsində əldə etdikləri gəlirlər, alıqları pensiya və müavinətlər, eləcə də xüsusi təyinatı olmayan digər pul ödəmələri (şikəstlik, sağlamlığı bu və ya digər formada pozulması nəticəsində əmək qabiliyyətinin itirilməsinə görə ödənilən məbləğ, maddi yardımın məbləği və s.);
- Ər-arvadın ümumi gəlirləri hesabına əldə edilən daşınar və daşınmaz əşyalar, qiymətli kağızlar, kredit idarələrinə və ya sair kommersiya təşkilatlarına qoyulmuş paylar, əmanətlər, kapitaldan olan paylar və əmlakın ər-arvaddan kimin adına əldə olunmasından, yaxud əmanətin kimin adına və ya kim tərəfindən qoyulmasından asılı olmayaraq nikah dövründə ər-arvadın qazandığı hər hansı sair əmlak.

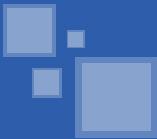
 Ailə Məcəlləsi, 1999-cu il, Maddə 32.2)

Ər-arvadın ümumi birləşmə mülkiyyəti

Nikah dövründə ev təsərrüfatı ilə, uşaqlara qulluq etməklə məşğul olduğundan və ya digər üzrlü səbəblərə görə müstəqil qazancı olmayan ər (arvad) da ümumi əmlak üzərində hüquqa malikdir.

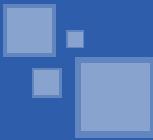
(Ailə Məcəlləsi, 1999-cu il, Maddə 32.2)

Məişət zəminində iqtisadi zorakılıq

Ailə üzvlərinin (bu qanunun şamil edildiyi şəxslərin) birinin digərini onun mülkiyyətində, sərəncamında və ya istifadəsində olan əmlakdan, gəlirlərdən məhrum etməsinə, iqtisadi asılılıq yaratmasına, belə asılılığı saxlamasına və ya ondan sui-istifadə etməsinə yönəlmış hərəkətləri Məişət zəminində iqtisadi xarakterli qanunsuz məhdudiyyətlərin tətbiqi hesab edilir;

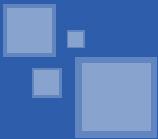
(Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında Qanun, 2010-cu il. Maddə 1.0.5.)

Məişət zəminində iqtisadi zorakılıq

Məişət zəminində iqtisadi xarakterli qanunsuz məhdudiyyətlərin tətbiqinə yönəlmış hərəkətlərə görə İnzibati Xətalar Məcəlləsində əsasən yüz manatdan üç yüz manatadək miqdarda cərimə edilir.

(İnzibati Xətalar Məcəlləsi, 1999-cu il. Maddə 307-2)

Vərəslik hüquqları

Azərbaycan Respublikasında kişi və qadınlar arasında vərəslik hüquqları bərabərlik prinsipi əsasında müəyyən olunur.

(Ailə Məcəlləsi, 1999-cü il, Maddə 29.1)

Vəsiyyət edənin arvadının vəsiyyətnamənin məzmunundan asılı olmayaraq mirasda məcburi payı var.

(Mülki Məcəllə, 1999-cu il, Maddə 1193)

BMTİP-in Azərbaycandakı nümayəndəliyi

Azərbaycan, Bakı, AZ 1001,
BMT-nin 50-illiyi küçəsi, 3
Tel: (99412) 498-98-88
Faks (99412) 498-32-35 / 492-24-91
E-mail: office@un-az.org
www.un-az.org/undp